

Ks. Michał Pabiańczyk

Instytut Wyższych Studiów Teologicznych - Częstochowa

ks.m.pabianczyk@archiczyst.pl

ORCID: 0000-0002-1976-2502

Article submitted: 06.08.2025; accepted: 30.09.2025.

Duchowość kapłana diecezjalnego w świetle wybranych wypowiedzi współczesnego Magisterium Kościoła

The spirituality of the diocesan priest in light of selected statements of the contemporary Magisterium of the Church

Abstrakt: Artykuł ukazuje duchowość kapłana diecezjalnego w świetle współczesnego Magisterium Kościoła. Przyjęte ramy czasowe (od Soboru Watykańskiego II do roku 2021) obejmują okres, który nakreśla formację seminarzystów przygotowujących się do święceń w stopniu prezbiteratu z adaptacją wytycznych Kościoła na terenie Polski. Wobec nieustannej dyskusji na temat recepcji ostatniego soboru w Kościele, kwestia kapłana i jego tożsamości nie jest czymś, co można pominąć. Tożsamość rozumiana w sensie szerokim obejmuje również jej uszczegółowienie wyrażone w słowach *duchowość kapłana*. Niejasności w obszarze terminologii oraz definicji są główną przyczyną nieporozumień. Dlatego niniejszy artykuł ma za zadanie przebadать tę kwestię i odpowiedzieć na pytanie, czym jest duchowość kapłana w ujęciu Magisterium Kościoła.

Słowa kluczowe: kapłan, kapłaństwo, natura kapłaństwa, element konstytutywny kapłaństwa, duchowość kapłana, świętość, powołanie, misja

Abstract: The article presents the spirituality of the diocesan priest in light of the contemporary Magisterium of the Church. The adopted time frame covers the period from the Second Vatican Council up to the year 2021, outlining the formation of seminarians preparing for ordination to the presbyterate, with an adaptation of the Church's guidelines within the context of Poland. In the face of ongoing discussions regarding the reception of the most recent council in the Church, the issue of a priest and his identity is not something that can be overlooked. Identity, understood in a wider context, also includes its specific aspect expressed in the term "spirituality of the diocesan priest". Ambiguities in terminology and definitions are the main cause of misunderstandings. Therefore, the aim of this article is to examine this issue and answer the question: What is spirituality of a priest according to the Magisterium of the Church?

Keywords: priest, priesthood, nature of priesthood, constitutive element of priesthood, spirituality of a priest, holiness and sanctity, vocation, mission

Wprowadzenie

Rozumienie duchowości kapłana w ujęciu współczesnego Magisterium Kościoła wydaje się zagadnieniem prostym do omówienia. Z teoretycznego punktu widzenia wystarczy prześledzić nauczanie Kościoła od Soboru Watykańskiego II aż do roku 2021, żeby odczytać jasne przesłanie odnośnie do interesującego nas tematu. Rok 2021 był momentem, w którym Kościół w Polsce zaproponował adaptację *Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia* w nawiązaniu do formacji przyszłych kapłanów. Obecnie trwają prace nad kształtem formacji kapłańskiej po otrzymaniu święceń w stopniu prezbiteratu. Dlatego rok 2021 w niniejszym opracowaniu stanowi swoistego rodzaju punkt odniesienia. Jednak z drugiej strony, doświadczenie duchowości kapłana na co dzień może budzić wątpliwości co do jego kształtu, implementacji wskazań Magisterium Kościoła oraz kondycji tejże duchowości, uwzględniając problemy Kościołów lokalnych w kraju i poza jego granicami.

Ważnym z punktu widzenia teologicznego jest sam problem wieloznaczności słowa *duchowość*. Ma ono obecnie tak różnorodne konotacje, że stało się pojęciem zbyt szerokim, by założyć, że każdy rozumie je właściwie. Dlatego, nie wchodząc w szczegółową analizę, jesteśmy zmuszeni podać najbardziej skróconą definicję, by uniknąć nieporozumień. Duchowość jest życiem w Duchu Świętym¹. Tylko Bóg może być źródłem prawdziwej duchowości, a tym samym duchowość kapłana nie

¹ Por. M. Chmielewski, *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewskiego, Kraków 2002, s. 229.

może mieć innego początku i końca w jej rozumieniu niż sam Bóg. W wymiarze praktycznym należy przytoczyć słowa św. Pawła, które wskazują na duchowość kapłana jednoznacznie chrystocentryczną, jako jedyną najdoskonalszą w jej wzorze. „Teraz zaś już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). W ten sposób można uchwycić słowa *duchowość* oraz *kapłan* odnośnie do ich źródła pochodzenia w służbie poszukiwanej refleksji teologicznej.

Zważywszy na interesujące nas zagadnienie, właściwym jest nadmienić, że duchowość kapłana można omówić w różnym porządku – ze względu na tematy składające się na całość tego pojęcia. Przyjawszy linię czasową, można poruszyć poszczególne składowe duchowości kapłana, wraz z ich pojawieniem się w nauczaniu Kościoła, w przyjętym przedziale czasowym. Natomiast wychodząc od definicji opisowej duchowości, wyłaniają się jej poszczególne elementy konstytutywne, których nie można pominąć, a tym samym należy omówić je w kolejności ich występowania. Właściwym jest również uwzględnienie hierarchii poszczególnych dokumentów, wypowiedzi Kościoła. Ponieważ jedne mają charakter normatywny, a inne stanowią zachętę, kierunek czy też są zwyczajną formą refleksji teologicznej i moralnej, należy to zaznaczyć, aby nie wprowadzać w błąd czytelnika, chcącego odpowiedzieć własnym życiem na głos Kościoła. Pewna dowolność, jaka się tu pojawia, nie wynika z postawy wybiórczej nauczania, ale z charakteru przekazu, jaki Kościół preferuje w danej kwestii.

Uwzględniając powyższe trudności, decyduję się na wyjście od opisowej próby zdefiniowania, czym jest duchowość kapłana, aby następnie przedstawić jej uszczegółowienie. Wybór ten wynika z tematu artykułu. Główną myślą jest duchowość kapłana w ujęciu współczesnego Magisterium Kościoła, a nie jej rozwój w perspektywie czasowej, choć nie byłoby właściwym zupełnie pominięcie roku, w jakim pojawia się przytaczany dokument czy refleksja teologiczna.

Duchowość kapłana nie może być zawieszona w próżni teoretycznych przypuszczeń. Dlatego punktem wyjścia powinien być fundament, jako punkt odniesienia, którym jest natura kapłaństwa. Pytanie o naturę zmusza niejako do sięgnięcia po element konstytutywny, który stanowi istotę tego, co nazywamy kapłaństwem.

„Prezbiter odnajduje pełną prawdę o swojej tożsamości w tym, że jego kapłaństwo pochodzi od Chrystusa, jest szczególnym uczestnictwem i kontynuacją samego Chrystusa, Najwyższego i jedynego Kapłana Nowego i Wiecznego Przymierza. Kapłan jest żywym i przejrzystym obrazem Chrystusa Kapłana. Kapłaństwo Chrystusa, jako wyraz Jego absolutnej «nowości» w historii zbawienia, stanowi jedyne źródło i niezastąpiony wzór kapłaństwa chrześcijanina, a zwłaszcza prezbitera. Odniesienie do Chrystusa jest więc absolutnie niezbędnym warunkiem zrozumienia kapłaństwa hierarchicznego”².

² Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis* (25.02.1992), nr 12 (dalej PDV).

Chrystocentryczne ujęcie kapłaństwa służebnego znajduje swe urzeczywistnienie w sakramencie święceń i z natury jest zakorzenione w Chrystusie³. Tym samym kapłan działa *in persona Christi Capitis*⁴. Właśnie ten fakt stanowi element konstytutywny kapłaństwa służebnego oraz istnienia i spełniania się kapłaństwa powszechnego, wynikającego z sakramentu chrztu⁵.

Z faktu uczestnictwa prezbitera w kapłaństwie Chrystusa wynika sposób bycia osoby powołanej czy też sprawowanie urzędu. Kapłan ma być cały dla chwały Bożej i zbawienia świata na wzór Jezusa Chrystusa. Dlatego omawiana duchowość wynika z tożsamości i misji kapłańskiej, która czerpie istotę z utożsamienia z misją Jezusa i Jego godnością kapłańską. Wreszcie należy uwzględnić fakt stopnia utożsamienia z Chrystusem, który wypływa ze święceń. Stopień ten zobowiązuje kapłana do życia odpowiadającego powołaniu, jak również uzdalnia do pełnienia misji. W ten sposób kształtuje się tożsamość kapłana, jego sposób bycia, wsparty łaską, tak by nie przypisywał sobie samemu dzieła, do którego został wezwany⁶.

W związku z powyższym wyłania się struktura tożsamości oraz duchowości kapłańskiej, które są ze sobą ściśle związane. Na pierwszy plan wysuwa się element konstytutywny kapłaństwa służebnego, wynikający z sakramentu święceń. Następnie misja i godność kapłana, która ma swoje źródło w Jezusie Chrystusie. Wreszcie styl życia, który jest naturalną konsekwencją upodabniania się do swego Mistrza. Natomiast cnoty – pokora i cichość (por. Mt 11,29), które wprost opisują Jezusa Chrystusa – są właściwe dla Jego sposobu pełnienia misji. Stanowią one podstawę i tożsamość zapowiadanego Sługi Jahwe (por. Iz 42,1-9). Chrystus konsekwentnie przedstawia siebie jako Dobrego Pasterza zapowiadanego przez proroków. Tym samym opis Jezusa w konkretnych słowach i obrazach ukazuje Jego misję i sposób życia w Duchu Świętym, jako Kapłana, który pełni wolę Ojca. Tak zebrana całość stanowi rozległy opis duchowości kapłańskiej, której poszczególne składowe należy rozwinąć dla właściwego zrozumienia tak złożonego zagadnienia.

1. Duchowość kapłana w aspekcie powołania i misji

Duchowość prezbitera, czyli człowieka powołanego do kapłaństwa, ma swój początek w powołaniu, na które człowiek w sposób dobrowolny odpowiada Bogu. W istocie jest to „oddzielenie”, lub inaczej „branie” z ludzi, aby być z Bogiem, przy jednoczesnym wskazaniu, że kapłan jest dla ludzi ustanowiony (por. Hbr 5,1). Mocny akcent na „bycie wziętym” oznacza pewne oddzielenie od innych osób. Jed-

³ Por. J. Ambaum, *Kapłaństwo*, Poznań–Warszawa 1988, s. 222.

⁴ Por. J.M. Verlinde, *Duchowość kapłańska w nauczaniu Jana Pawła II*, Warszawa 2024, s. 36-37.

⁵ Por. A.J. Nowak, *Leksykon duchowości katolickiej*, praca zbiorowa pod redakcją M. Chmielewskiego, Kraków 2002, s. 395.

⁶ Por. tamże, s. 397.

nak w zdaniu tym ukryte są duchowość i misja. Kapłan zostaje powołany, aby być z Bogiem (por. Mk 3,14). Właśnie to należy do istoty duchowości kapłańskiej. Kapłan przebywa w obecności swego Mistrza. Nieustannie jest uczniem zasłuchanym w Słowo⁷. Już sam fakt posłuszeństwa wobec wezwania i zostawienia wszystkiego na rzecz Chrystusa jest sposobem bycia w relacji z Bogiem. Jest to tak nieodzowny i charakterystyczny aspekt powołania, że można mówić o tożsamości osoby powołanej⁸. Dopiero z tego sposobu bycia i sakramentu święceń wynika misja. Misja jest tu realizacją duchowości na wzór Chrystusa, który posłany jest do ludzi, aby dać świadectwo prawdzie (por. J 18,37). W centrum przepowiadania jest temat Królestwa Bożego i jego sprawiedliwości. W tym zawiera się Dobra Nowina o Chrystusie i prawie, zapisanym w sercach ludzkich (Hbr 8,10). W tym zestawieniu powołania i misji ukryty jest ruch kapłana, który spotyka się z Bogiem i wychodzi do ludzi, aby im przekazać to, czego sam stał się świadkiem (por. Syr 50,nn). Wszystko to (wspomniany ruch) działo się w ramach sprawowanej liturgii starego porządku. Kapłan w Starym Testamencie dokonywał czynności zapowiadających Nowe Przymierze⁹. To co było zapowiedzią, stało się faktem w Chrystusie i dzięki kapłanom jest wciąż dostępne dla ludzi. To głoszenie Słowa, sprawowanie liturgii, udzielanie błogosławieństwa i wszystko, co związane jest z łaską w ramach posługi prezbitera¹⁰.

Biblijne fragmenty, na które powołuje się dekret soborowy *Presbyterorum ordinis*, sięgają do korzeni duchowości kapłańskiej, aby nie tylko uwiarygodnić swoje nauczanie, ale wrócić do fundamentów i początków posługi prezbitera. Stary Testament wskazuje na kapłaństwo dziedziczne, zaś w Nowym Testamencie na konkretny akt powołania ze strony Boga. Dlatego duchowość kapłana ma charakter dialogiczny, w którym Bóg w Kościele udziela łaski kapłaństwa służebnego, na które odpowiada człowiek. Wszystko to rozgrywa się w Kościele i za jego przyzwoleniem. Duchowość ta nie jest więc prywatną przestrzenią oddzieloną od ludzi. Kapłan nie trwa w jedności z Bogiem dla siebie samego, lecz jest włączony w logikę Sługi Jahwe. Służba ta w istocie jest władzą udzieloną prezbiterowi w ramach święceń i zleconą przez biskupa w duchu posłuszeństwa¹¹. Takie ujęcie jednoznacznie określa duchowość kapłana w kategorii bycia dla innych. Dlatego celem kapłana nie jest szukanie siebie i działanie na rzecz budowania własnego imienia i własnej chwały, ale działanie dla chwały Bożej i zbudowania Kościoła¹².

⁷ Por. *Sobór Watykański II*, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21.11.1964), nr 12 (dalej LG).

⁸ Por. *Sobór Watykański II*, Dekret o życiu i posłudze prezbiterów *Presbyterorum ordinis* (07.12.1965), nr 3 (dalej PO).

⁹ Por. T. Zamorski, *Współpracownicy prawdy. Teologia, apologia i duchowość narracji kaznodziejskiej Josepha Ratzingera o kapłaństwie*, Kraków 2022, s. 48-49.

¹⁰ Por. LG, nr 4.

¹¹ Por. tamże, nr 3.

¹² Por. tamże, nr 12.

2. Powołanie kapłana do świętości w centrum duchowości prezbitera

Niewątpliwie każdy ochrzczony jest powołany do świętości. Zazwyczaj jest ona rozumiana jako ideał życia moralnego. Kolejnym skojarzeniem może być realizacja przykazania miłości Boga i bliźniego. Jednak tak pierwsze, jak i drugie skojarzenie kładzie nacisk na sposób postępowania człowieka i jego doskonałość oraz skupia nas na nim samym. Natomiast w bardziej jednoznacznym skojarzeniu jest to powołanie do świętości rozumianej jako Bóg sam w sobie. Jest to powołanie do bycia z Bogiem i trwania w Jego obecności. Święty, dobry jest tylko Bóg, co jednoznacznie i paradoksalnie wyklucza człowieka z możliwości bycia świętym. Jednak w narracji biblijnej sam Bóg zaprasza człowieka do bycia świętym jak On jest święty (por. Kpł 19,2). Z tego rodzi się kolejne pytanie, które nie jest bez znaczenia, a mianowicie, na czym ta świętość polega i do czego zaprasza nas Stwórca. W pierwszej kolejności do pełnienia przykazań i zwrócenia się w stronę Boga. Właśnie do tego tekstu z Księgi Kapłańskiej, zachęcającej nas do spełniania przykazań, nawiązał św. Piotr w swoim liście (por. 1P 1,16).

Należy jednak zaznaczyć, że tak dobrze znane nam przykazania poprzedzone są wprowadzeniem rozpoczynającym się od słów „Shema” Izrael. Oznacza to, że człowiek, a szczególnie kapłan, ma stać się jakby uchem wobec przemawiającego do niego Boga. Słowo to jednak stało się ciałem, co znaczy, że kapłan ma przyjąć Słowo wcielone, czyli samego Chrystusa¹³. Już sama wiara i słuchanie słów Pisma Świętego gładzi nasze grzechy¹⁴. Oczywiście celem słów wypowiedzianych cicho przez czytającego Ewangelię w czasie sprawowanej Eucharystii nie jest pominięcie sakramentu pokuty i pojednania. W ten sposób człowiek poddaje się świętości, zwraca się w kierunku Boga i przyjmuje jego nauczanie oraz przykazania. W przypadku Słowa wcielonego przykazaniem jest sam Chrystus, czyli uosobiony sposób postępowania. Sam Jezus w Kazaniu na Górze stawia siebie w miejscu Tory¹⁵. Dlatego powołanie do świętości jest zwróceniem się w stronę przemawiającego Boga przez wcieloną Słowo, Syna Ojca, i pójściem za Nim¹⁶. W ten sposób w centrum duchowości kapłańskiej jest nie tylko Słowo wcielone, ale słuchanie Chrystusa w duchu posłuszeństwa. Koniecznym jest przytoczyć słowa św. Piotra z pierwszego listu, które jednoznacznie wskazują na Ducha Świętego i Jego rolę uświęcenia człowieka. Duch Boży uświęca i skłania do posłuszeństwa i oczyszczenia krwią Chrystusa (por. 1P 1,2). Papież Jan Paweł II wprost wskazał na Trzecią Osobę Trójcy Świętej jako inicjatora świętości kapłańskiej. „Duch Boży objawia się jako źródło świętości i wezwanie do uświęce-

¹³ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 108 (dalej KKK).

¹⁴ Por. *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2002, nr 95.

¹⁵ J. Ratzinger, *Jezus z Nazaretu*, tom I, Kraków 2011, s. 97-120.

¹⁶ Tamże, s. 102.

nia¹⁷. Dzięki tym słowom akcent uświęcenia pada na Ducha Świętego i zbawczy wymiar męki Chrystusa. Przez te słowa kapłan zaproszony jest do świętości wyrażonej w słuchaniu Słowa, a jednocześnie jest wspomagany łaską Bożą i uzdalniany do posłuszeństwa Bogu¹⁸.

3. Pokora i cichość jako cnoty główne duchowości kapłana

Cnoty rozumiane są tu jako sprawności, czyli postawy stale towarzyszące życiu kapłana. Ich wybór w nawiązaniu do duchowości podyktowany jest osobistym wyznaniem Jezusa Chrystusa. Pokora i cichość są niejako najkrótszym opisem sposobu bycia Mistrza z Nazaretu i Jego tożsamości jako Nauczyciela (por. Mt 11,29). Są one tak dalece ważne, że Syn Boży wyznacza je jako punkty odniesienia do naśladowania dla swoich uczniów. Ich opisowa kontynuacja ma miejsce w następnym rozdziale Ewangelii według św. Mateusza, który przytoczył proroczą zapowiedź proroka Izajasza o Jezusie jako pokornym w sposobie głoszenia i łagodnym w działaniu (por. Mt 12,18-21). Jako Sługa Pański jest obdarzony Duchem Bożym (por. Iz 42,1-4). Powiązanie Ducha Bożego i sposobu bycia w dziele ewangelizacji jest najlepszym opisem duchowości kapłańskiej. Nie ogranicza się ona wówczas do ogłoszenia zbawienia w Chrystusie, ale poparta jest osobistym życiem w Duchu Świętym na wzór Jezusa¹⁹. Pokora ta w najgłębszym znaczeniu przejawia się w służbie wobec Boga, wyrażonej w pełnieniu Jego woli. Jest to tak istotne, że próba pominięcia tego faktu fundamentalnie narusza duchowość kapłańską. Uznanie woli Ojca w życiu Nazarejczyka miało miejsce w kluczowym momencie dziejów świata. Właśnie zaufanie Bogu w kryzysie i dramacie danej chwili jest najbardziej właściwe dla bohaterów biblijnych, a tym bardziej dla ludzi całkowicie oddanych Słowu w sakramencie kapłaństwa i w Jego głoszeniu²⁰. Pokorne posłuszeństwo Jezusa osiąga swój szczyt w złożonej z siebie ofierze w czasie Paschy. Dekret *Presbyterorum ordinis* przytacza dosłownie tekst biblijny podkreślający ważność posłuszeństwa – „Przez nieposłuszeństwo jednego człowieka grzesznikami stało się wielu, tak przez posłuszeństwo jednego – wielu stanie się sprawiedliwymi” (Rz 5,19). Właśnie ta pokorna postawa Cierpiącego Sługi Jahwe rozgrywa się w czasie Paschy i ofiarowania prawdziwego Baranka (por. J 1,29). Nie można wskazać bardziej znaczącego momentu kapłańskiej posługi Chrystusa jak właśnie największy Jego czyn związany ze śmiercią i zmartwychwstaniem. Dlatego pokora i łagodność posunięte do swego ostatecznego ideału są cechami duchowości kapłańskiej w codzienności, a szczególnie w czasie sprawowania liturgii eucharystycznej²¹.

¹⁷ PDV, nr 19.

¹⁸ Por. LG, nr 12.

¹⁹ Por. LG, nr 15.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

4. Cnoty teologalne fundamentem duchowości kapłana w relacji do Boga i Kościoła

4.1 Wiara kapłana jako fundament duchowości kapłańskiej i jego tożsamości – wiara

Według logicznej konsekwencji nie można kochać tego, czego się nie zna. Poznanie rozumiane jako wejście w relację jest kluczowym elementem w kształtującej się relacji Boga i człowieka. Tym samym kapłan otrzymuje łaskę wiary, by odpowiedzieć Bogu na zaproszenie do pójścia za Nim, co wyraża się w wolnym „tak”²². Wiara w takim ujęciu jawi się jako łaska poznania. Jest to wiara na którą osoba powołana powinna odpowiedzieć. Adhortacja posynodalna Jana Pawła II jednoznacznie wskazuje konieczność powiązania wiary i rozumu w ramach odbywanych studiów przez przyszłych prezbiterów. Formacja intelektualna związana z teologią jest nieodzownym pokarmem dla wiary²³. Uwierzyć, zaufać Bogu, to uznać Jego autorytet i sens podążania za Nim dokądkolwiek się uda. Wiara ta jednak ulega ciągłemu pogłębianiu według miary daru (por. Ef 4,7). Typowym przykładem jest scena spod Cezarei Filipowej, w której Chrystus pyta, za kogo uważają Go ludzie i za kogo uważają Go uczniowie (por. Mk 8,27-30). Przez szczególny dar łaski Piotr i pozostali apostołowie wprowadzeni są w tajemnicę osoby Jezusa. W tym wąskim gronie uczniów dochodzi do mistagogii tego, kim jest Mistrz z Nazaretu. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na fakt, że Jezus nie jest zwykłym człowiekiem. Ten fakt zmienia fundamentalnie podejście do Niego i podążanie za Nim. To jest coś więcej niż Salomon, Jonasz czy świątynia (por. Łk 11,31-32). Duchowość kapłana oparta na pogłębionej wierze zmienia podejście do Jezusa. Nie jest to już tylko wyjątkowy mistrz, jeden z proroków, ale Bóg-Człowiek. Autorytet Chrystusa jest niezbywalny, a potwierdzony przez doświadczenie w tajemnicy przemienienia. To wyjątkowe doświadczenie jest umocnieniem apostołów, by nie wątpili w sytuacji krytycznej, która była zgorzeniem dla Żydów (1Kor 1,23). Taka wiara ma fundamentalne znaczenie dla kapłana. Ponadto doświadczenie piękna na Górze Tabor w osobie Jezusa niesie ze sobą piękno doświadczenia Bożej Chwały, co konstytutywnie związane jest ze Stwórcą. Piękno wiary ma walor już nie tylko umacniający, ale również liturgiczny, czyli skłaniający do oddania chwały Mistrzowi z Nazaretu²⁴.

Wiara w Jezusa jest nierozzerwalnie związana z eklezjalnym jej wymiarem. Następuje tu przejście od wiary osobistej do wyznania Chrystusa wobec ludzi w wymiarze kapłaństwa hierarchicznego. Wiara w Chrystusa w pierwszej fazie pozwoliła

²² Por. PDV, nr 53.

²³ Por. tamże, nr 53.

²⁴ Por. Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* (22.02.2007), nr 35 (dalej SC).

wejść w jedność z ludźmi Kościoła przez chrzest, by następnie wyznać ją ponownie jako własne doświadczenie osoby powołanej do jej głoszenia. Taka wiara staje się fundamentem dla miłości Kościoła, którą kapłan stopniowo rozwija, rozpoznając jej pierwowzór w Chrystusie²⁵.

4.2 Eucharystia i Duch Święty jako zadatek dziedzictwa – nadzieja

W ramach rozpatrywanego tematu duchowości kapłańskiej rodzi się bardzo konkretny problem zawarty w następującym pytaniu: co właściwie posiada kapłan w ramach swej duchowości? Ujmując to negatywnie, w Starym Testamencie nie posiadał ziemi, a jego dziedzictwem był Pan (por. Pwt 18,1-2). Paradoksalnie nie posiadał nic więcej, a jednocześnie wszystko (por. 2Kor 6,10). Jeśli coś otrzymywał, to miał to od Boga. Nawet udział w ofiarach składanych w starym prawie jest darem od Stwórcy, któremu należy się w pierwszej kolejności to, co przynosi człowiek do świątyni. Bardzo dobrze wyczuwają to uczniowie podążający za Chrystusem, formułując pytanie: „Oto my opuściliśmy wszystko i poszliśmy za Tobą, cóż więc otrzymamy?” (Mt 19,27). Jeśli Chrystus jest pierwowzorem kapłana i jedynym najdoskonalszym jego urzeczywistnieniem, to bogactwo Mesjasza nie ma swego zakorzenienia w tym, co ziemskie. W tym miejscu powraca paradoks ewangeliczny, w którym Chrystus „będąc bogaty, dla was stał się ubogim, aby was ubóstwem swoim ubogacić” (2Kor 8,9)²⁶. Jezus pozbawiony wszystkiego nie traci nic, ponieważ nie w tym upatruje swej nadziei. Odwieczne Słowo Ojca istnieje w nieustannej relacji Trójcy Przenajświętszej. Natomiast dla ludzi wcielone Słowo jest darem Ojca i wszystkim, czego wyczekiwał Izrael. Właśnie ta nadzieja w wyczekiwaniu na ponowne przyjście Jezusa jest cechą charakterystyczną ucznia. Jest ona skierowana w stronę wieczności, która pozwoli mu wejść w pełną relację z Bogiem. Nadzieja jest tu spodziewaniem się dóbr, których uczeń jeszcze w pełni nie posiada (por. Hbr 11,1). Już sam fakt wiary w Jezusa i uczestnictwo w Eucharystii są udziałem w życiu Bożym. Ta komunia ludzi z Bogiem, trwająca w składaniu najdoskonalszej ofiary, jest najpiękniejszym wymiarem tego, co nazywamy Kościołem. Do tego zmierza i w tym znajduje swą pełnię posługa prezbiterów²⁷.

Duchowość zmierza zawsze do swego najgłębszego uzasadnienia i racji. W duchowości chrześcijańskiej, a szczególnie katolickiej, ma ona charakter personalnego odniesienia. W przypadku prezbitera duchowość ma charakter ściśle sakramentalny, który wynika z racji święceń oraz z możliwości sprawowania Najświętszej Ofiary. Dlatego przynależność do ludu kapłańskiego przez chrzest nie umożliwia przywołania Ducha Świętego w geście epiklezy, właściwej dla prezbitera sprawującego Mszę Świętą. Natomiast jako uobecnienie zbawczych wydarzeń, „Eucharystia «jest

²⁵ Por. PDV, nr 53.

²⁶ Por. LG, nr 17.

²⁷ LG, nr 2.

główną i centralną racją bytu sakramentu Kapłaństwa, który definitywnie począł się w momencie ustanowienia Eucharystii i wraz z nią»²⁸. Dlatego „jasne staje się (...), jak bardzo ważne jest dla życia duchowego kapłana – nie wspominając już o dobru Kościoła i świata – ażeby stosował zalecenie soborowe dotyczące codziennej celebracji Eucharystii, która «jest zawsze czynnością Chrystusa i Kościoła, nawet jeżeli wierni nie mogliby być przy tym obecni». Kapłan jest więc w stanie przezwyciężyć wszelkie rozpraszające napięcia, pojawiające się w ciągu dnia, znajdując w Ofierze eucharystycznej prawdziwe centrum swojego życia i posługi oraz duchową moc potrzebną do stawienia czoła różnorodnym zadaniom pasterskim. Jego dni staną się wtedy prawdziwie eucharystyczne»²⁹.

Chrystocentryczne, a w Nim eucharystyczne, ujęcie sakramentu kapłaństwa jest sednem duchowości kapłańskiej. To w niej kapłan odczytuje swą tożsamość, sposób bycia i poświęcenia samego siebie dla Kościoła. W Eucharystii modlitwa osiąga swój szczyt. Nie ma bowiem doskonalszej ofiary niż „Baranek Boży, który gładzi grzechy świata” (J 1,29). Choć modlitwa nieustanna, a zalecana przez Biblię (por. 1 Tes 5,17) zawsze posiada swoją wartość, to trwanie wraz z Kościołem w sprawowaniu Mszy Świętej nie znajduje sobie równej. „Kościół wierzy w jej skuteczność, ponieważ modli się w jedności z Chrystusem, Głową i Oblubieńcem, który błaganie oblubienicy czyni swoim i łączy je z błaganie swej odkupieńczej ofiary”³⁰.

Bóg jednak na tym nie poprzestaje i poleca uczniom prosić o dar Ducha Świętego. Właśnie ten dar pozwala nam mówić „Abba, Ojcze” (por. Rz 8,15). Tak dalece posunięta jedność czyni nas zdolnymi do wypowiedzenia słów Modlitwy Pańskiej, która jako jedyna i odmawiana przez wszystkich, w swym biblijnym kształcie, występuje w ramach sprawowanej Eucharystii. Ten wyjątkowy Dar – Duch, który od Ojca i Syna pochodzi – jest zadatkiem przyszłej chwały (por. Ef 1,14). Słowa te wypowiedziane są wraz z całym Kościołem. Ujawniająca się jedność jest realnym spełnieniem słów o braciach i siostrach, którzy mogą wspólnie powiedzieć „Ojcze nasz”. To jednoczące „nasz” ujawnia tajemnicę Kościoła jako komunii w ramach sprawowanej liturgii. Jest to dar wyproszony przez samego Jezusa w modlitwie Arcykapłana³¹.

Mając świadomość daru Ducha i obecności Chrystusa w Eucharystii aż po usynowienie wyrażone w słowie „Abba”, kapłan dostrzega swoją godność, sens powołania oraz bogactwo, jakim obdarzył go Bóg. W tej perspektywie kształtuje się duch ubóstwa, czyli postawa, która wszystko ma u Boga. „Wszystko” oznacza tu pełne oddanie serca swemu Stwórcy, czyli miłowanie całym umysłem, wolą i siłą. Nie oznacza to, że kapłan nie posiada żadnego dobra materialnego – posiada równolegle towarzyszącą mu niespotykaną wolność od rzeczy tego świata³².

²⁸ Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17.04.2003), nr 31 (dalej EE).

²⁹ Tamże, nr 31.

³⁰ Tamże, nr. 43.

³¹ Por. PDV, nr 12.

³² Por. PDV, nr 30.

Wolność dzieci Bożych odnosi się również do porządku duchowego. Jest to wolność od grzechu, a nawet przywiązania do łask, tak by nic nie stało na przeszkodzie do miłowania całym sercem samego Pana, który jest Bogiem zazdrosnym (por. Wj 20,5). Wolność jest właściwą cechą prawdziwej miłości. Celem w takim ujęciu nie jest wolność dla wolności, ani ubóstwo dla źle pojętej doskonałości, ale dla spełnienia przykazania miłości, do którego Bóg zaprosił człowieka, szczególnie w darze powołania do kapłaństwa darmo danym³³.

4.3 Miłość pasterska jako najgłębszy wyraz duchowości kapłańskiej – miłość

Współczesne Magisterium Kościoła najwięcej uwagi poświęca miłości kapłana do Boga i Kościoła. Choć wiara i nadzieja są nieodzownymi „towarzyszkami” trzeciej z kolei cnót w życiu duchowym, to miłość jako więź doskonałości zajmuje pierwsze miejsce (Kol 3,14). Mimo że Chrystus domaga się wiary od swych uczniów, to miłość jest najgłębszą motywacją pójścia za Jezusem w duchu pasterskiej troski o Kościół (por. J 21,15-19). Jan Paweł II poświęca jej najwięcej miejsca w posynodalnej adhortacji *Pastores dabo vobis*. Sama adhortacja jest odpowiedzią na kryzys kapłaństwa po soborze³⁴. Błędnie odczytane intencje ojców soborowych wymuszają niejako zajęcie stanowiska wobec zaistniałego problemu. Wspomniany dokument (stworzony w celu sprecyzowania pojęcia tożsamości kapłańskiej i duchowego wymiaru posługi³⁵) jest odpowiedzią na niepokojącą kondycję duchowieństwa.

Według posynodalnej adhortacji źródłem tożsamości kapłana jest miłość Ojca. Takie uchwycenie samego fundamentu tożsamości osoby powołanej określa istotę duchowości prezbitera³⁶. Najgłębszą motywacją powołania i misji zawsze pozostaje miłość. Ta cnota, która nie szuka swego poklasku, nie pamięta złego (por. 1Kor 13,4-8), jest swego rodzaju duchową ascezą, która wyrzeka się innej motywacji niż bezinteresowna życzliwość wyrażona w miłości. Miłość tworzy istotny kształt duchowego profilu, który chce ofiarować swoje życie na wzór tego, co kapłan odkrywa i sprawuje w czasie Mszy Świętej³⁷.

Miłość ta znajduje swój pierwowzór w sprawowanej Eucharystii. Wymiar ofiarniczy jest tu kluczowym aspektem bogactwa, jakie niesie za sobą najdoskonalszy czyn Chrystusa³⁸. Każdorazowe uobecnienie tej ofiary jest nieodłączną inspiracją i wzorem dla kapłana (jedyną pobudką wszelkiego działania), nadając posłudze prezbitera charakter ofiarniczy³⁹. Miłość ofiarnicza, rosnąc według miary wielkości, któ-

³³ Por. PDV, nr 36.

³⁴ Por. PDV, nr 11.

³⁵ Por. tamże, nr 9.

³⁶ Por. tamże, nr 18.

³⁷ Por. W. Świerżawski, *Kapłaństwo*, Sandomierz 2014, s. 161.

³⁸ Por. *Sobór Watykański II*, Dekret o formacji kapłańskiej *Optatam totius* (28.10.1965), nr 4 (dalej OT).

³⁹ Por. PDV, nr 23.

ra ma swą pełnię w Chrystusie (por. Ef 4,13), jest szczytem duchowości kapłańskiej. Miłość pasterska jest specyficznie kapłańska i osiąga swój najwyższy wyraz w ofiarowaniu życia za owce⁴⁰.

Kapłan powołany jest, by realizować miłość Chrystusa Oblubieńca do Kościoła Oblubienicy⁴¹. Przmiotnikowe określenie tej miłości jako pasterskiej wskazuje na jej szczególny atrybut. Jest to miłość zdolna do poświęcenia. Miłość ta jest więc darem z samego siebie. Dlatego wejście w logikę Jezusa Dobrego Pasterza nie jest tylko mechanicznym naśladowaniem prostych gestów, zachowania czy powtarzaniem wyuczonych formuł. Dar z siebie jest uczestnictwem w miłości samego Chrystusa. Miłość pasterska jest wejściem w Jezusową logikę sposobu myślenia, działania, odczuwania i odnoszenia się do ludzi⁴².

Kolejny praktyczny wymiar tej miłości znajduje swe uzasadnienie w Chrystusie, który „przeszedł przez życie dobrze czyniąc” (por. Dz 10,38). Ta sama miłość pasterska każe kapłanowi coraz lepiej poznawać oczekiwania, potrzeby, problemy i wrażliwość tych, do których skierowana jest jego posługa: ludzi żyjących w konkretnych sytuacjach osobistych, rodzinnych i społecznych⁴³. Tak ukierunkowana miłość na zewnątrz nie szuka swego, ale dobra tych, do których jest posłana. To pozorne wyobcowanie z własnego *ja* nie jest zapomnieniem o osobistej kondycji, bo Duch Święty towarzyszy kapłanowi i pogłębia stale tajemnicę Chrystusa w aspekcie powołania⁴⁴. Jest to paschalny proces umierania dla własnych planów, korzyści, dla egoistycznego lęku, który może prowadzić do źle pojętej świętości. Świętość taka jest tylko przykrywką własnej próżności i szukaniem chwały własnego imienia. Dlatego miłość pasterska, zdolna do poświęcenia dla innych, stale się pogłębia, aż po odnalezienie szczęścia w samym fakcie miłowania i oczekiwania na nagrodę od swego Mistrza. Tak oczyszczona miłość nierzadko kształtuje się w towarzyszącej kapłanowi chorobie lub słabości wynikającej z wieku. Tak trudne doświadczenie jest naturalną koleją rzeczy, przychodzi wraz z wiekiem, a dojrzałe przyjęte może sprzyjać upodobnieniu się do Chrystusa Ukrzyżowanego. Jan Paweł II w posynodalnej adhortacji *Vita consecrata* zaleca więcej współczucia i miłości wobec osób powołanych a przeżywających swoje trudności⁴⁵.

W tym jednoznacznym ujęciu miłość pasterska ma wymiar chrystologiczny i eklezjologiczny. Właśnie takie ujęcie miłości kapłańskiej jest właściwe dla wszystkich dokumentów Magisterium Kościoła. Choć nie jest to żadna nowość, to usilne jej akcentowanie wskazuje na pilną potrzebę przypomnienia, czym jest najgłębsza motywacja, a nade wszystko źródło kapłańskiego powołania⁴⁶.

⁴⁰ Por. tamże, nr 40.

⁴¹ Por. tamże, nr 23.

⁴² Por. tamże.

⁴³ PDV, nr 70.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *świecie Vita consecrata*, (25.03.1996), nr 70 (dalej VC).

⁴⁶ Por. PDV, nr 53.

Magisterium Kościoła po gruntownym ukazaniu kształtu duchowości kapłańskiej odnośnie do jej elementów konstytutywnych przechodzi do źródeł i środków świętości kapłańskiej, które nie mają charakteru sakramentalnego. Do najważniejszych należy zaliczyć: modlitwę, kierownictwo duchowe, spowiedź i ascezę. Modlitwa jako środek do świętości umieszczona jest w perspektywie wymagań wobec kapłana. Na pierwszy plan Magisterium Kościoła wysuwa wymagania moralne, następnie duszpasterskie oraz celibatu. Modlitwa w takim ujęciu ma charakter praktyczny. Odgrywa ona ważną rolę w połączeniu z sakramentami i ascezą, zapewniając nieodzowną pomoc wśród trudności. Modlitwa wzmacnia wówczas nadzieję na przebaczenie innym i podejmowanie drogi powołania na nowo⁴⁷. Modlitwa jest konsekwencją pogłębiania wiary przez czytanie Pisma Świętego. W takim ujęciu modlitwa jest naturalną konsekwencją wejścia w relację z przemawiającym do kapłana Bogiem. Wówczas kapłan wchodzi w dialog ze Stwórcą, który jako pierwszy podjął inicjatywę relacji ze stworzeniem. Tak rozumiana modlitwa odgrywa naczelną rolę i wartość, a nawet nakaz formacji duchowej⁴⁸.

Modlitwa nie jest więc mechanicznym odmówieniem wyznaczonych tekstów, lecz osobistym zaangażowaniem w osobową relację z Bogiem. Jest to tym bardziej ważne, że kapłan jest w swej istocie powołany do bliskiej relacji z Bogiem, do którego zwraca się we własnym i Kościoła imieniu⁴⁹.

Szczególnym obrazem modlitwy jest ta, do której zachęcił apostołów sam Chrystus. Mieli oni trwać na modlitwie razem z Maryją, prosząc o Ducha Świętego (por. Dz 1,14). Wyczekiwanie Daru Pocieszyciela nie jest czymś, co można pominąć lub traktować jako specyficzną formę duchowości. Wołanie o Ducha Świętego wraz z Maryją nie jest też specyficzną duchowością zarezerwowaną dla wybranych grup czy wspólnot Kościoła. Duch Święty jest najgłębszym wyrazem relacji między Ojcem i Synem – i właśnie do takiej relacji zaproszony jest kapłan. Ujawniający się synowski charakter relacji kapłana z Bogiem, a mający swój pierwowzór z Jezusem zwracającym się do Ojca, jest najdoskonalszą formą modlitwy. Dlatego sercem modlitwy jest doświadczenie daru Ducha, który ożywia, uświęca i wspomaga nas, gdy nie umiemy się modlić (por. Rz 8,26-27). Od strony formalnej modlitwa, do której zaproszony jest kapłan, to godziny brewiarzowe. Ta forma modlitwy choć jest zobowiązaniem wobec Boga i Kościoła, to jednak w swej istocie jest najgłębszym przywilejem. Kapłan trwa na modlitwie z całym Kościołem i w imieniu tego Kościoła, trwa wraz z Chrystusem, który „żyje zawsze, aby się wstawiać za nami” (Hbr 7,25). Dlatego kapłan na wzór Jezusa ma stawać przed Bogiem i zwracać się do Niego. Jest to najbardziej właściwa postawa i czynność kapłańska⁵⁰.

⁴⁷ Por. tamże, nr 29.

⁴⁸ Por. tamże, nr 47.

⁴⁹ Por. Jan Paweł II, *Anioł Pański* (4 marca 1990 r.), „L'Osservatore Romano”, 5-6 marca 1990 r., s. 2-3.

⁵⁰ Por. PO, nr 5.

Natomiast spowiedź, kierownictwo duchowe oraz asceza są ze sobą ściśle powiązane. Doświadczenie miłosierdzia w sakramencie pokuty i pojednania, przyjaźni w kierownictwie duchowym oraz asceza jako konieczny środek towarzyszący całemu procesowi rozwoju życia duchowego pełnią funkcję osobistego doświadczenia i szkoły w posłudze innym ludziom. Realnego doświadczenia przebaczenia i postanowienia poprawy, które nierzadko wiąże się z ascezą, nie można pominąć. Choć jest to jednocześnie doświadczenie własnej słabości wraz z jego uzmysłowieniem, to owocność jaka płynie z nawrócenia dzięki wspomnianym środkom sakramentalnym i nie tylko, wzmacnia dynamizm życia duchowego kapłana. Sakrament spowiedzi pomaga w rozeznaniu i kształtowaniu sumienia. Obecnie temat towarzyszenia duchowego znajduje swoje szczególne miejsce w życiu duchowym seminarzysty w ramach etapu upodabniania się do Chrystusa⁵¹.

5. Celibat i jego sens

Celibat może kojarzyć się z formą ascezy, w której kapłan powstrzymuje się od zawierania związku małżeńskiego oraz prowadzi życie w czystości⁵². Negatywne ujęcie celibatu w aspekcie prawnym bywa przedstawiane w powyższej formie, co nie jest uczciwym i pełnym przesłaniem Kodeksu Prawa Kanonicznego. W końcowej części kanonu 277 kodeks wskazał przyczynę rezygnacji z małżeństwa. Kapłan podejmuje się wspomnianej wstrzeźliwości ze względu na Królestwo Boże i służbę Kościołowi⁵³. Choć w kanonie uzasadnienie bezżeństwa pojawia się na końcu, to w praktyce życia kapłańskiego musi być na pierwszym miejscu. To nie prawo zrodziło przykład, lecz przykład zrodził prawo. W posynodalnej adhortacji Jana Pawła II *Pastores dabo vobis* seminarzysta podejmuje decyzję o celibacie, który jest darem. Innymi słowy celibat jest charyzmatem, który może być przyjęty w wolnej decyzji jako dar, a nie coś, co jest narzucone prawnie⁵⁴. Oznacza to, że stopniowo seminarzysta poznaje podstawę i wartość celibatu od strony pozytywnej⁵⁵. Wraz z formacją kapłańską coraz mocniej wybrzmiewa przyjęcie celibatu ze względu na Królestwo Niebieskie, a więc ujęcie eschatologiczne oraz eklezjalne, ze względu na służbę Kościołowi⁵⁶. Dlatego źródłową, najważniejszą pobudką celibatu, jest osobisty przykład życia Jezusa, Jego ofiary i miłości do Kościoła⁵⁷. Papież Paweł VI poświęcił temu całą encyklikę *Sacerdotalis caelibatus*, aby odnowić i przypomnieć spojrzenie Kościoła

⁵¹ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Poznań 2021, nr 200-202,

⁵² Por. Kodeks Prawa Kanonicznego (25.01.1983), kan. 277.

⁵³ Por. J. Augustyn, *Celibat*, Kraków 1999, s. 121-122.

⁵⁴ Por. G. Ryś, *Celibat*, s. 166.

⁵⁵ Por. PDV, nr 29.

⁵⁶ Por. tamże, PDV, nr 50.

⁵⁷ Por. Paweł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus* (24.06.1967), nr 25 (dalej SC).

na ten aspekt życia duchowego kapłana. „Trzeba najpierw przyznać, że nigdy w minionych epokach nie studiowano zagadnienia celibatu kościelnego tak przenikliwie i tak obszernie, jak za naszych dni, pod kątem mianowicie problematyki doktrynalnej, historycznej, społecznej, psychologicznej czy duszpasterskiej; a czyniono to przeważnie w uczciwych intencjach, chociaż niekiedy użyte sformułowania zdawały się oznaczać coś innego”⁵⁸. Tym bardziej w dobie współczesnej, w której wartości ulegają relatywizacji na poziomie do tej pory niespotykanej, encyklika papieża Pawła VI w sposób szczególny przeżywa swój renesans. Choć aspekt psychologiczny celibatu, a szczególnie czystości, znajduje się w centrum uwagi, to omijanie duchowego uzasadnienia tej przestrzeni życia kapłańskiego w żaden sposób nie może być pominięte. Właśnie duchowy wymiar celibatu, skierowany na wieczność – gdzie ani za mąż, ani żenić się nie będziemy – ma swój fundament w Biblii (por. Mt 22,30) i jest nieodzownym znakiem dóbr Niebieskich dla współczesnego świata”⁵⁹.

6. Maryja w życiu kapłana

Tym, co łączy Maryję i kapłana w aspekcie duchowości, jest sam fakt gotowości oraz odpowiedzi, jakiej udziela Dziewica z Nazaretu w dniu Zwiastowania. Matka Boża jest najdoskonalszym przykładem wiary, a tym samym zaufania wobec Bożych planów. *Fiat* wypowiedziane wobec anioła, choć nie znajduje sobie równych co do stopnia zawierzenia, jest najpiękniejszym przykładem pójścia za Bożą wolą. Należy tu podkreślić aspekt otwartości na Słowo Boże skierowane do Bożej Rodzicielki. Właśnie ten fakt przyjęcia Słowa jest tak istotny w życiu kapłana⁶⁰.

Postawa kapłana wobec Maryi osiąga jednak jeszcze inny wymiar. Nie jest to tylko naśladowanie gotowości, ale realne wejście w relację z Chrystusem i samą Maryją. Matczyny wymiar wobec kapłana wyrażony w trosce o niego jest pierwszym wymienionym w posynodalnej adhortacji *Pastores dabo vobis* w kontekście relacji Maryi i osoby powołanej. Kolejnym wymiarem relacji jest trwanie na modlitwie w oczekiwaniu na Ducha Świętego. W tym porządku ujawnia się stała obecność Maryi w życiu kapłana, a szczególnie w czasie celebrowania Eucharystii. To w czasie składania Najświętszej Ofiary kapłan wypowiada słowa samego Jezusa, działając *in persona Christi*⁶¹.

Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* nazywa Maryję „Niewiastą Eucharystii”⁶². Całe życie Maryi jest przygotowaniem do wejścia w tajemnicę wiary wyrażonej w czasie Paschy Jezusa Chrystusa. Przyjęcie Słowa, zapowiedzi proroków,

⁵⁸ SC, nr 5.

⁵⁹ Por. SC, nr 34.

⁶⁰ Por. PDV, nr 82.

⁶¹ Por. EE, nr 56.

⁶² Por. tamże, nr 53.

zachowywanie w sercu tego, co odnosiło się do Jej Syna, wreszcie obecność Maryi pod krzyżem jest drogą, jaką ma przejść każdy kapłan. W tym względzie Maryja jawi się jako Matka kapłana, który na wzór Jej Syna przyjmuje wolę Ojca. Ten pierwowzór, jaki rozegrał się między Maryją i Jezusem w czasie ziemskich dni, znajduje swoje echo w życiu kapłana. Wchodząc w logikę powołania, prezbiter otwiera się na każde słowo skierowane do niego przez Boga, do czego zachęca Maryja parafrazą zdania wypowiedzianego w Starym Testamencie w dniu zawarcia przymierza: „zróbcie wszystko cokolwiek wam powie” (J 2,5). Jednoznaczność zachęty Matki Boga stawia kapłana nie tylko wobec pójścia za wskazaniem Jezusa, ale nadania swojemu powołaniu nowego stylu życia. Ten styl ma charakter przymierza. W gruncie rzeczy jest to styl samej Maryi. Tak ochotnie przyjęta wola Boga rodzi radość i dziękczynienie w życiu kapłana na wzór *Magnificat*, które jest modlitwą i stylem życia, a tym samym duchowością kapłana⁶³.

Zakończenie

Kościół widząc bogactwo tematu powołania, dostrzega jednocześnie, jak wielkim wyzwaniem jest jego realizacja. Podejmując tak wielką odpowiedzialność w trosce o powołania, powstały dokumenty, które mają za zadanie poprowadzić osobę wkraczającą na drogę formacji do kapłaństwa. Widząc złożoność zagadnienia, Magisterium Kościoła wydało dokument na temat drogi formacji prezbitera. Zważywszy na różnice między Kościołami lokalnymi, wypracowano adaptację pierwotnego dokumentu na gruncie polskim, który znalazł swój kształt w *Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*. Wśród podziału na cztery wymiary formacji w drodze do kapłaństwa, na uwagę ze względu na temat artykułu zasługuje formacja duchowa. Nie pomniejszając ani pomijając wszystkiego, co składa się na formację całościową, wymiar duchowy nie jest czymś, co można pominąć. Ponieważ formacja duchowa bywa mylona z formami pobożności, tym bardziej wymaga ona uwagi. Z tego względu wspomniany dokument zasługuje na uwagę, gdy podkreśla, że „Duchowy wymiar formacji, prowadzonej z silnym akcentem wspólnotowym i misyjnym, jest ukierunkowany «na podtrzymywanie i ożywanie więzi seminarzysty z Bogiem i braćmi, w przyjaźni z Jezusem Dobrym Pasterzem i postawie uległości wobec Ducha Świętego»”. Pielęgnowując te więzi, seminarzystą dojrzewa „do miłości hojnej i ofiarnej, która stanowi początek miłości pasterskiej”⁶⁴. W takim ujęciu duchowość jest podstawą miłości pasterskiej, która zwieńcza formację i jest jej praktycznym wyrazem. Jednocześnie powyższy cytat jest esencją duchowości jako więzi z Bogiem i Kościołem. Jeśli brakuje któregoś z tych dwóch wymiarów lub jest on zaniedbywany, można mówić o poważnej wadzie duchowości kapłana diecezjalnego. Nie chodzi tu o wiedzę

⁶³ Por. EE, nr 58.

⁶⁴ *Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Poznań 2021, nr 77.

na ten temat, ale o życie w tych dwóch wymiarach. Tak brak relacji z Bogiem, jak i pomijanie eklezjalności pokutują tym, co znamy z historii Kościoła, a co było przyczyną kryzysu, a nierzadko wewnętrznych rozłamów. Wobec trudnych doświadczeń Kościoła i troski o jego obecny i przyszły kształt, duchowość decyduje o tożsamości i żywotności kapłańskiego życia.

„Jakkolwiek bowiem łaska Boża może dokonywać dzieła zbawienia przez niegodnych także szafarzy, to jednak Bóg woli okazywać swoje cudowne dzieła zwykłą drogą przez tych, którzy stawszy się bardziej uległymi poruszeniom i kierownictwu Ducha Świętego, mogą ze względu na swe ściśle zjednoczenie z Chrystusem i świętość życia powiedzieć z Apostołem: «I żyję już nie ja, ale żyje we mnie Chrystus»” (Gal 2,20)⁶⁵.

Bibliografia

- Ambaum J., *Kapłaństwo*, s. 222, Poznań–Warszawa 1988.
- Augustyn J., *Celibat*, M, Kraków 1999.
- Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* (22.02.2007).
- Chmielewski M., *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewskiego, Kraków 2002.
- Jan Paweł II, *Anioł Pański* (4 marca 1990 r.), 2-3: „L’Osservatore Romano”, 5-6 marca 1990 r.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Vita consecrata* (25.03.1996)
- Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17.04.2003).
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* (25.02.1992).
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1997.
- Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 2022.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Poznań 2021.
- Nowak A.J., *Leksykon duchowości katolickiej*, praca zbiorowa pod redakcją M. Chmielewskiego, Kraków 2002.
- Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2022.
- Paweł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, 24.06.1967.
- Ratzinger J., *Jezus z Nazaretu*, tom I, Kraków 2011.
- Ryś G., *Celibat*, WAM, Kraków 2019.
- Sobór Watykański II*, Dekret o formacji kapłańskiej *Optatam totius* (28.10.1965)
- Sobór Watykański II*, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21.11.1964).

⁶⁵ LG, nr 12.

Sobór Watykański II, Dekret o życiu i posłudze presbiterów *Presbyterorum ordinis* (07.12.1965).

Świerzawski W., *Kapłaństwo*, Sandomierz 2014.

Verlinde J.M., *Duchowość kapłańska w nauczaniu Jana Pawła II*, Warszawa 2024.

Zamorski T., *Współpracownicy prawdy. Teologia, apologia i duchowość narracji kanonizacyjnej Josepha Ratzingera o kapłaństwie*, Kraków 2022.